

15 Ιουλίου 2016

Η διατύπωση του χριστιανικού δόγματος με αρχαίους ελληνικούς φιλοσοφικούς όρους

Επιστήμες / Φιλοσοφία

Δρ. Ιωάννης Ν. Λίλης Λέκτορας Δογματικής και Συμβολικής Θεολογίας της Ανωτάτης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Ηρακλείου Κρήτης

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/29NHoih>]

Η αρχαία ελληνική φιλοσοφία όχι μόνο αναφέρεται στις επιστήμες, αλλά μέσω αυτών θεμελιώνει τις αρχές της, γι' αυτό και όλες οι φιλοσοφικές σχολές της κλασικής Αθήνας δίδασκαν τις επιστήμες της εποχής τους γ) δεν έχει καμία σχέση με το πολίτευμα της αρχαίας αθηναϊκής δημοκρατίας.

Οι διδασκαλίες των αρχαίων Ελλήνων Φιλοσόφων, διατυπωμένες μέσω των επιστημών, θεμελίωσαν και προέκτειναν το δημοκρατικό πολίτευμα της αρχαίας Αθήνας· διατύπωση φιλοσοφίας εκτός της αρχαίας Αθήνας δεν μπορεί να υπάρξει δ) η «Βυζαντινή Φιλοσοφία» δεν δημιούργησε καινούριους όρους. Όλοι οι φιλόσοφοι δημιούργησαν καινούριους όρους, οι οποίοι προήλθαν εντελώς αυτονόητα ως απόρροια της φιλοσοφικής τους διδασκαλίας. Ποσοτικά, εκ μέρους του κάθε φιλοσόφου, είναι ελάχιστοι αλλά φανερώνουν την κεντρική σκέψη της κάθε φιλοσοφικής σχολής. Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι ο όρος «ἐνέργεια» του Αριστοτέλη, ο οποίος προήλθε πολύ φυσικά ως προέκταση της φιλοσοφικής του διδασκαλίας για την κίνηση των «δευτέρων ούσιων» και ε) η αρχαία ελληνική φιλοσοφία γέννησε την αττική τραγωδία και κωμωδία, καθώς η τραγωδία και η κωμωδία προήλθαν ως φυσική απόρροια της φιλοσοφίας, ενώ η «βυζαντινή φιλοσοφία» δεν σχετίζεται καθόλου με την αττική τραγωδία.

Από την άλλη πλευρά το «χριστιανικό δόγμα» είναι η συστηματική καταγραφή της διδασκαλίας της Εκκλησίας, με την εκφραστική συνδρομή των αρχαιοελληνικών φιλοσοφικών όρων της κλασικής περιόδου, η οποία συντελέστηκε στη βυζαντινή εποχή μεταξύ του 4^{ου} και 9^{ου} αιώνα. Νωρίτερα, μεταξύ 1^{ου} και 4^{ου} αιώνας, το χριστιανικό δόγμα δεν εκφραζόταν μέσω των αρχαίων φιλοσοφικών όρων, αλλά μόνο μέσω κηρυγμάτων, τα οποία ήταν λειτουργικό θέμα καθώς αναγιγνώσκονταν την ώρα της θείας λατρείας. Κορυφαία περίπτωση η ίδια η Καινή Διαθήκη, η οποία είναι τα πρώτα κηρύγματα των αποστόλων μαθητών του Κυρίου που απευθύνονταν, μέσω επιστολών, σε κατηχούμενους, που επρόκειτο να βαπτισθούν, και αναγιγνώσκονταν την ώρα της θείας λατρείας. Η περίοδος της «επίσημης»

διατυπώσεως του χριστιανικού δόγματος μεταξύ 4^{ου} και 9 αιώνας μ.Χ. δεν μπορεί να ονομαστεί «Βυζαντινή Φιλοσοφία», γιατί δεν είναι σχολιασμός και στοχασμός επάνω στα αρχαιοελληνικά φιλοσοφικά κείμενα, αλλά η συστηματική διατύπωση της εκκλησιαστικής διδασκαλίας με όρους της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας, δηλαδή καθαρή χριστιανική θεολογία διατυπωμένη με φιλοσοφική ορολογία. Η εν λόγω διατύπωση δεν ήταν προϊόν ακαδημαϊκής ερευνητικής εργασίας - ενώ η «βυζαντινή φιλοσοφία» είναι στοχαστική έρευνα της εποχής εκείνης - αλλά αποτέλεσμα σκληρών και πολλές φορές αιματηρών γεγονότων, που είχαν ως αφετηρία τις αιρετικές προκλήσεις σπουδαίων κληρικών της χριστιανικής Εκκλησίας, τις περισσότερες φορές των ίδιων των Προκαθημένων της, όπως του Νεστορίου, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.

Ο Ιωάννης ο Δαμασκηνός δίνει μία από τις πιο εύστοχες περιγραφές για την παρουσία του χριστιανικού δόγματος με αρχαίους ελληνικούς φιλοσοφικούς όρους. Άλλωστε καθώς ζει τον 8 αιώνα μ.Χ. έχει το πλεονέκτημα να βιώνει το μεταίχμιο μεταξύ του τέλους της διατυπώσεως του χριστιανικού δόγματος και της ενάρξεως της «Βυζαντινής Φιλοσοφίας»: ο ίδιος ανήκει στους συγγραφείς που ασχολήθηκαν με το χριστιανικό δόγμα και όχι με τη «βυζαντινή φιλοσοφία» (στην εποχή του δεν διατυπώθηκε κάτι καινούριο, εξ απόψεως δογματικής, αλλά ο ίδιος συνέγραψε δογματικό εγχειρίδιο συμπεριλαμβάνοντας όλα τα δογματικά ζητήματα που ανακίνησαν οι έξι Οικουμενικές Σύνοδοι). Στο έργο του *Πρός τούς διαβάλλοντας τὰς ἁγίας εἰκόνας ρωτάει τον αναγνώστη του «ποῦ βρῆκες στήν Παλαιά Διαθήκη ἢ στό Εὐαγγέλιο τό ὄνομα τῆς Τριάδος, ἢ τό ὁμοούσιον ἢ τό μία ὑπόστασις τοῦ Χριστοῦ, δύο φύσεις, αὐτολεξεῖ; Ἀλλά ὅμως, συνεχίζει, ἐπειδή τά ὄρισαν αὐτά οἱ ἅγιοι Πατέρες ἀπό τίς ἰσοδύναμες μέ αὐτά λέξεις τῆς Ἁγίας Γραφῆς τά δεχόμεστε καί αὐτούς πού δέν τά δέχονται τούς ἀναθεματίζουμε* » : «Ποῦ εὔρες ἐν τῇ Παλαιᾷ ἢ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ὄνομα Τριάδος ἢ ὁμοούσιον ἢ μίαν φύσιν θεότητος τρανώς ἢ τρεῖς ὑποστάσεις αὐτολεξεῖ ἢ μίαν ὑπόστασιν τοῦ Χριστοῦ ἢ δύο φύσεις αὐτολεξεῖ; Ἄλλ' ὅμως ἐπειδή ἐκ τῶν ἰσοδυναμουσῶν λέξεων τῶν ἐν τῇ γραφῇ κειμένων ὠρισαν ταῦτα οἱ ἅγιοι πατέρες, δεχόμεθα καί τούς μή δεχόμενους ἀναθεματίζομεν».[4]

[Συνεχίζεται]

[4] Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, *Πρός τούς διαβάλλοντας τὰς ἁγίας εἰκόνας λόγοι τρεῖς*, [*Λόγοι ἀπολογητικοὶ πρὸς τούς διαβάλλοντας τὰς ἁγίας εἰκόνας*, *Die Schriften des Johannes von Damaskos*, εκδ. B. Kotter, Walter - De Gruyter 1975, τ. III (Patristische Texte und Studien 17)] 11¹⁻⁸

<http://bitly.com/29HmzbB>